# RAB TEÂLÂ'NIN ARŞ'I İLE KÜRSÜ'SÜ ARASINDAKİ FARK

[ Türkçe ]

# الفرق بين العرش والكرسي

[باللغة التركية]


Muhammed b.Salih el-Useymin

محمد بن صالح العثيمين

Terceme eden : Muhammed Şahin

ترجمة: محمد بن مسلم شاهين

Tetkik eden: Ümmü Nebil

مراجعة: أم نبيل



Rabva Semti İslâmî Dâvet Bürosu

المكتب التعاوني للدعوة وتوعية الجاليات بالربوة بمدينة الرياض

**1428 – 2007**

islamhouse.com

Hamd, yalnızca Allah'adır. Salât ve selâm da Peygamberimiz Muhammed -sallallahu aleyhi ve sellem-'edir.

Kürsü, bu konudaki görüşler içerisinde en doğru olanına göre, Rahmân -azze ve celle-'nin iki ayağını koyduğu yerdir.

Arş, Kürsü'den daha büyüktür.Arş, yaratılan varlıkların en büyüğüdür. Rabbimiz Allah Teâlâ celâline yaraşır bir şekilde onun üzerine istivâ etmiştir.Arş'ın ayakları vardır ve onu büyük yaratılışlı melekler -Arş'ı taşıyan melekler/Hameletu'l-Arş- taşımaktadırlar.

Kürsü ile Arş'ı aynı şey olarak değerlendiren kimseler hata etmişlerdir.

Aşağıdaki şu deliller, yukarıda zikrettiğimiz şeylere delil olarak bir gurup ilim ehlinin görüşleridir:

Abdullah b. Mes'ud'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

*"Dünya semâsı ile ondan sonra gelen semâ arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır.Her iki semâ arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır.Yedinci semâ ile Kürsü arası, beş yüz yıllık mesafedir.Kürsü ile su arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır.Arş da suyun üzerindedir.Allah Teâlâ, Arş'nın üzerindedir.Amelerinizden hiçbir şey O'na gizli-saklı kalmaz."* [1]

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- bu eser hakkında "İctimâu'l-Cuyûşi'l-İslâmiyye", sayfa:100'de, Zehebî de "el-Uluvv", sayfa: 64'de sahîh demiştir.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu hadis hakkında şöyle demiştir:

*"Bu hadis, İbn-i Mes'ud'a mevkuf'tur.Fakat zikrettiği şeyler, (kendince) o konuda görüş belirtmesine yer olmayan şeylerdendir.Bu sebeple zikrettiği şeyler, merfu' hükmünü alır.Çünkü İbn-i Mes'ud'un İsrâiliyât'tan rivâyetler aldığına dâir bir şey bilinmemektedir."* [2]

İmam Muhammed b. Süleyman et-Temîmî -Allah ona rahmet etsin- de bu hadisten çıkarılan hükümler hakkında şöyle demiştir:

*"Dokuzuncusu: Semâya göre Kürsü'nün ne kadar büyük olduğu.*

*Onuncusu: Arş'ın, Kürsü'ye göre ne kadar büyük olduğu.*

*Onbirincisi: Arş, Kürsü ve Su ayrı ayrı şeylerdir."* ( "Şerhu Kitâbi't-Tevhîd", sayfa: 667 ve 668 )

Rahmân'ın Arş'ı, mahlukatın en büyüğü ve en genişidir.

---

[1] İbn-i Huzeyme 'et-Tevhîd', sayfa:105'de, Beyhakî "el-Esmâ ves-Sıfât", sayfa: 401'de rivâyet etmiştir.

[2] Muhammed b. Salih el-Useymîn, "el-Kavlu'l-Mufîd Şerhu Kitâbi't-Tevhîd", cilt: 3,sayfa: 379

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ فَتَعَٰلَى ٱللَّهُ ٱلۡمَلِكُ ٱلۡحَقُّۖ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡكَرِيمِ ١١٦ ﴾

[ سورة المؤمنون الآية: ١١٦]

*"(Her şeyde) mutlak hâkim ve hak olan, O'ndan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiç bir ilah olmayan ve yüce Arş'ın sahibi Allah, her türlü noksanlıklardan münezzehtir."* [1]

Yine, Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ فَإِن تَوَلَّوۡاْ فَقُلۡ حَسۡبِيَ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَۖ عَلَيۡهِ تَوَكَّلۡتُۖ وَهُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ١٢٩ ﴾ [ سورة التوبة الآية: ١٢٩]

*"(Ey Muhammed! Müşrikler ve münâfıklar) yüz çevirirlerse, (onlara) de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka hakkıyla ibâdete lâyık hiç bir ilah yoktur. Ben, yalnızca O'na güvenip dayandım (tevekkül ettim). O, büyük Arş'ın sahibidir."* [2]

Yine, şöyle buyurmuştur:

﴿ ذُو ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡمَجِيدُ ١٥ ﴾ [ سورة البروج الآية: ١٥]

*"O, şerefli Arş'ın sahibidir."* [3]

Müfessir Kurtubî -Allah ona rahmet etsin- bu âyeti tefsir ederken şöyle demiştir:

*"Allah, Arş'ı özel olarak zikretmiştir. Çünkü Arş, mahlukatın en büyüğüdür. Bu sebeple onun dışındaki her şey Arş'a girer."* [4]

Müfessir İbn-i Kesir de -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

﴿ وَهُوَ رَبُّ ٱلۡعَرۡشِ ٱلۡعَظِيمِ ١٢٩ ﴾ [ سورة التوبة الآية: ١٢٩]

*"Yani O, her şeyin sahibi ve yaratıcısıdır. Çünkü mahlukatın tavanı olan Büyük Arş'ın Rabbi'dir. Gökler ve yerler, ve bu ikisinin içinde olanlarla ikisi arasında onlar şeyler, Arş'ın altında Allah Teâlâ'nın güç ve kudretine boyun eğmişlerdir.O'nun ilmi her şeyi kuşatmıştır. Takdir etmiş olduğu her şey yerine gelir. O, her şeye vekildir (yeter)."* [5]

---

[1] Mu'minûn Sûresi:116
[2] Tevbe Sûresi:129
[3] Burûc Sûresi: 15
[4] Kurtubî Tefsiri, cilt: 8, sayfa: 302-303
[5] İbn-i Kesîr Tefsiri, cilt: 2, sayfa: 405

Müfessir İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

﴿ ذُو ٱلْعَرْشِ ﴾

*"Bütün yarattıklarının üzerinde olan büyük Arş'ın sahibidir."*

﴿ ٱلْمَجِيدُ ﴾

*"Bu kelimenin iki okunuşu vardır: (el-Mecîdu) merfu'/ötreli okunduğu zaman, Rab -azze ve celle-'nin sıfatıdır.(el-Mecîdi) mecrur/esreli okunduğu zaman Arş'ın sıfatıdır. Her iki anlam da sahihtir/doğrudur."* [1]

*(el-Mecîdu)*: Geniş, değeri ve yeri büyük anlamındadır.

Ebu Saîd'den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

(( اَلنَّاسُ يَصْعَقُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يُفِيقُ، فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذٌ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلاَ أَدْرِي أَفَاقَ قَبْلِي أَمْ جُوزِيَ بِصَعْقَةِ الطُّورِ ))

[ رواه البخاري ]

*"İnsanlar, kıyâmet günü büyük bir korku ve dehşete kapılıp bayılacaklardır. Bunun üzerine ilk olarak uyanacak kişi ben olacağım. Bir de ne göreceğim. Musa, Arş'ın ayaklarından birisini kuvvetlice tutmuş! Bilmiyorum acaba Musa benden önce mi ayılmış olacak? Yoksa o, Allah Teâlâ'nın Tûr çarpılışından müstesnâ kıldığı kimselerden mi olacaktır?"* [2]

Arş'ı taşıyan melekler vardır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

﴿ ٱلَّذِينَ يَحْمِلُونَ ٱلْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُۥ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِۦ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَىْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَٱغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا۟ وَٱتَّبَعُوا۟ سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ ٱلْجَحِيمِ ﴿٧﴾ ﴾ [ سورة غافر الآية: ٧ ]

*"Arş'ı taşıyan, bir de onun (Arş'ın) çevresinde bulunan melekler, Rablerine hamd ederek O'nu her şeyden tenzih ederler. O'na gerçekten îmân ederler ve mü'minler için şöyle mağfiret dileyerek duâ ederler: Ey Yüce Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O halde (şirk ve günahlardan) tevbe eden*

[1] İbn-i Kesîr Tefsiri, cilt: 4, sayfa: 474

[2] Buhârî, hadis no:3217

*ve senin (emretmiş olduğun) yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru!"* [1]

Melekler, büyük yaratılışa sahiptirler.

Câbir b. Abdullah'tan -Allah ondanve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

(( أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلاَئِكَةِ اللَّهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ، إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةُ سَبْعِ مِائَةِ عَامٍ )) [ رواه أبو داود ]

*"Bana, Arş'ı taşıyan Allah'ın meleklerinden bir meleğin ne kadar büyük bir yaratılışa sahip olduğu hakkında insanlara konuşmam için (Allah Teâlâ tarafından) izin verildi.Hiç şüphe yok ki o meleğin kulak memesi ile omuzu arası, yedi yüz yıllık yol mesafesi kadar geniştir."* [2]

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- hadis hakkında şöyle demiştir:

*"Hadisin isnâdı, Buhârî'nin şartına göre sahihtir."* [3]

Arş, Kürsü'nin, hatta her şeyin üstündedir.

Nitekim İbn-i Kayyim -Allah ondan râzı olsun- bu konuda şöyle demiştir:

*"Allah Teâlâ kâinatın üzerinde ise, ya onu kuşatmıştır, ya da kuşatmamıştır. Eğer onu kuşatmış ise, kuşatan Allah Teâlâ'nın, kuşatılmış olan şeyin kesinlikle üzerinde olmasını gerektirir.Bu sebeple gök, yeryüzünü kuşattığı için onun üzerinde olmuştur.Kürsü de gökleri kuşattığı için göklerin üzerinde olmuştur.Arş da Kürsü'yü kuşattığı için Kürsü'nün üzerinde olmuştur.Bundan dolayı bütün bunların üzerinde olanın, kesinlikle onları kuşatmıştır ve kuşatanın, kuşattığı şeyden birisiyle aynı olmasını veya ona denk olmasını veyahut da ona benzer olmasını gerektirmez."* [4]

Arş, "Mülk" olmadığı gibi, "Kürsü" de değildir.

Nitekim İbn-i Ebi'l-İzz el-Hanefî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

*"Allah'ın kelâmını değiştiren ve Arş'ı mülkten ibâret bir şey olarak gören kimseye gelince, bu kimse Allah Teâlâ'nın şu sözüne nasıl cevap verir:*

﴿ وَٱلْمَلَكُ عَلَىٰٓ أَرْجَآئِهَاۚ وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ ثَمَٰنِيَةٌ ﴿١٧﴾ ﴾ [ سورة الحاقة الآية: ١٧ ]

*"Melekler de göğün etrafında bulunurlar.O gün Rabbinin Arşını sekiz melek taşır."* [5]

---

[1] Ğâfir/Mü'min Sûresi: 7
[2] Ebû Dâvûd, hadis no: 4727
[3] Fethu'l-Bârî, cilt:8, sayfa: 665
[4] es-Savâiku'l-Mursele, cilt:4, sayfa: 1308
[5] Hâkka Sûresi: 17

Yine:

﴿ وَهُوَ ٱلَّذِى خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ فِى سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُۥ عَلَى ٱلْمَآءِ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۗ وَلَئِن قُلْتَ إِنَّكُم مَّبْعُوثُونَ مِنۢ بَعْدِ ٱلْمَوْتِ لَيَقُولَنَّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ إِنْ هَٰذَآ إِلَّا سِحْرٌ مُّبِينٌ ﴿٧﴾ ﴾ [ سورة هود من الىية: ٧ ]

*"Gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. Bundan önce de Arş'ı su üstünde idi. Bu kâinatı yaratması sizden hanginizin daha güzel iş ortaya koyacağını imtihan etmek içindir. Böyle iken sen (ey Peygamber!) onlara: Siz, öldükten sonra elbette dirileceksiniz! dersen, o kâfirler (bunu haber veren Kur'ân'ı yalanlayarak): Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir, derler."* [1]

Arş'ı mülkten ibâret bir şey olarak kimse, *"O gün (kıyâmet günü) Rabbinin mülkünü sekiz melek taşır"* diyebilir mi?

Yine: *"Bundan önce de O'nun mülkü suyun üzerinde idi"* diyebilir mi?

*Yine: "Musa -aleyhisselâm- kıyâmet günü mülkün ayaklarından birisini tutmuş olacak"* diyebilir mi?

Bu sözleri, ne dediğini bilen akıl sahibi birisi hiç söyler mi?

"Kürsü" lafzına gelince, Allah Teâlâ onun hakkında şöyle buyurmuştur:

﴿ ٱللَّهُ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْحَىُّ ٱلْقَيُّومُ ۚ لَا تَأْخُذُهُۥ سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَّهُۥ مَا فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۗ مَن ذَا ٱلَّذِى يَشْفَعُ عِندَهُۥٓ إِلَّا بِإِذْنِهِۦ ۚ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ ۖ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَىْءٍ مِّنْ عِلْمِهِۦٓ إِلَّا بِمَا شَآءَ ۚ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ۖ وَلَا يَـُٔودُهُۥ حِفْظُهُمَا ۚ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ ٱلْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ ﴾ [ سورة البقرة الآية: ٢٥٥ ]

*"Allah, O'ndan başka ilah olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, Hayy, Kayyûm'dur (her an yarattıklarını gözetendir). Göklerde ve yerde olan ancak O'nundur. O'nun izni olmadan katında şefaat edecek kimdir? Onların işlediklerini, işleyeceklerini bilir. O'nun dilediğinden başka ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. Kürsü'sü, gökleri ve yeri kuşatmıştır, onların gözetilmesi O'na ağır gelmez. O yücedir, büyüktür."* [2]

Kürsü, Arş'tır diyen olmuştur.Doğrusu Kürsü, Arş değildir. Nitekim bu görüş, Abdullah b. Abbas -Allah ondan ve babasından râzı olsun- ve başkasından nakledilmiştir.

---

[1] Hûd Sûresi: 7

[2] Bakara Sûresi: 255

İbn-i Ebî Şeybe "Sıfetu'l-Arş" adlı kitabında, Hâkim de "el-Mustedrak" adlı kitabında şöyle demişlerdir: *"Buhârî ve Müslim'in şartına göre olmasına rağmen tahriç etmedikleri, Saîd b. Cubeyr'in İbn-i Abbas'tan rivâyet ettiği hadis o şöyle demiştir:*

(( عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رضي الله عنهما فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : ﴿ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ ﴾ قَالَ : الْكُرْسِيُّ مَوْضِعُ الْقَدَمَيْنِ، وَالْعَرْشُ لاَ يَقْدِرُ قَدْرَهُ إِلاَّ اللهُ تَعَالَى ))

[ صححه الألباني في شرح العقيدة الطحاوية ]

*"İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre O, Allah Teâlâ'nın: 'Kürsü'sü, gökleri ve yeri kuşatmıştır' âyeti hakkında şöyle demiştir:*

*"Kürsü" Rab Teâlâ'nın iki ayağını koyduğu yerdir.Arş ise, onun ne kadar büyük olduğunu, Allah Teâlâ'dan başka hiç kimse bilemez."* [1]

Bu hadis merfu' olarak (Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e nisbet edilerek) rivâyet edilmiştir.Fakat doğrusu hadis İbn-i Abbas'a âit bir sözdür.

Ebu Zer -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

((سَمِعْتُ رَسُولَ اللهِ ﷺ يَقُولُ: مَا الْكُرْسِيُّ فِي الْعَـرْشِ إِلاَّ كَحَلْقَـةٍ مِـنْ حَدِيدٍ أُلْقِيَتْ بَيْنَ ظَهْرَيْ فَلاَةٍ مِنَ الْأَرْضِ )) [ صححه الألباني في العقيدة الطحاوية ]

*"Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle derken işittim: Kürsü, Arş'ın yanında, yeryüzünde bir çöle atılmış demirden bir halka gibidir."* [2]

Kürsü, seleften birden fazla kimsenin şöyle demesi gibidir:

*"Kürsü, Arş'ın yanında, ona çıkılan basamak (merdiven) gibidir."* [3]

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

*"Bazı kimseler, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in:*

*"Şüphesiz ki Allah Teâlâ kıyâmet günü Kürsü'sünü yere koyar" hadisini delil göstererek: Arş, Kürsü'nün tâ kendisidir, demişlerdir.*

*Yine bazı kimseler, Allah Teâlâ'nın:*

---

[1] Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa: 312
[2] Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa: 313
[3] Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa: 312-313

﴿وَسِعَ كُرۡسِيُّهُ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَۖ﴾

*'Kürsü'sü yani ilmi, gökleri ve yeri kuşatmıştır' diyerek, Kürsü'nin ilim olduğunu iddiâ etmişlerdir.*

*Doğru olan: Kürsü, Rab Teâlâ'nın iki ayağını koyduğu yerdir. Arş ise, Rahmân Subhânehu ve Teâlâ'nın üzerine istivâ ettiği şeydir.*

*İlim ise: Âlimde bulunan bir sıfattır ki âlim, o sıfatla bilinen şeyi idrâk eder.*

*Yine de en iyisini Allah Teâlâ bilir."*[1]

[1] Muhammed b. Salih el-Useymîn, "el-Kavlu'l-Mufîd Şerhu Kitâbi't-Tevhîd", sayfa: 393-394